

Utrikesutskottets betänkande

1982/83:4

om kurdernas situation

Motionen

I motion 1981/82:933 av Oswald Söderqvist m. fl. (vpk) föreslås

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om initiativ till att ta upp den kurdiska frågan i FN:s kommission för mänskliga rättigheter,
2. att riksdagen uttalar sitt fördömande av övergreppen mot kurderna i Turkiet, Iran och Irak.

Utskottet

Utskottet har under de två senaste riksmötena behandlat likartade yrkanden och därvid relativt utförligt redogjort för kurdernas situation i Turkiet, Iran, Irak, Syrien, Sovjetunionen och Libanon (UU 1980/81:11 och UU 1981/82:7).

I det sistnämnda betänkandet anförde utskottet bl. a. följande:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att kurderna i några av sina hemländer ofta utsätts för förföljelse och diskriminerande behandling. Förhållandena kan ha växlat från tid till annan, och deras situation är långtifrån likartad i de sex nationer där de huvudsakligen bor, men det är uppenbart att kurderna alltför ofta förmenas rätten att ge uttryck åt sin nationella särart. Efter militärkuppen i Turkiet förra året, revolutionen i Iran och kriget mellan Iran och Irak har kurdernas situation ytterligare försämrats.

Det finns enligt utskottets mening anledning att ägna det kurdiska folket fortsatt uppmärksamhet och verka för att medborgerliga, politiska och kulturella rättigheter både tillerkänns kurderna och i praktiken tillämpas på dem. Förföljelse och övergrepp mot kurder måste fördömas på samma sätt som vi fördömer sådana handlingar mot andra grupper. Arbetet på att stärka respekten för mänskliga rättigheter liksom ansträngningarna att vinna ökad anslutning till de internationella konventionerna på området, måste fortgå.

Den svenska regeringen spelar av tradition en aktiv roll i dessa sammanhang. Ingen kan sväva i tvivelsmål om Sveriges inställning till brott mot mänskliga rättigheter och förföljelse av utsatta grupper, till vilka kurderna otvivelaktigt hör. Ett antal kurder har också funnit en fristad i vårt land.

Av de nämnda betänkandena, vilka båda antogs av riksdagen, framgår att riksdagen fördömer alla övergrepp mot kurder. Utskottet intar självfallet samma ståndpunkt nu och finner att syftet med yrkande 2 i motionen därmed är uppfyllt. Yrkandet behöver således inte föranleda någon riksdagens särskilda åtgärd varför det avstyrks.

I yrkande 1 begärs att den kurdiska frågan skall tas upp i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna. Även ett sådant yrkande har tidigare övervägts av utskottet. Det avstyrktes med hänvisning till att om kurdernas förhållanden skall kunna behandlas med någon framgång i FN, dess underorgan eller i andra internationella organisationer krävs stöd i en omfattande internationell opinion. Förutsättningar härför torde f. n. saknas. Ett initiativ i FN utan utsikter till framgång riskerar att skada den sak de är avsedda att gagna, hette det bl. a. i UU 1981/82:7.

Utskottet delar bedömningen att det finns anledning att påminna den internationella opinionen om den förföljelse som äger rum mot kurder och andra etniska eller kulturella minoriteter. Under det pågående riksmötet har utskottet i sitt betänkande UU 1982/83:1 om mänskliga rättigheter behandlat detta ämnesområde och utförligt redovisat vilka möjligheter och begränsningar det internationella samarbetet har när det gäller att ingripa mot sådana förföljelser. Utskottet har också särskilt uppehållit sig vid situationen i Iran och Turkiet (UU 1982/83:1 och 3), de två länder där den kurdiska minoriteten varit och är värst utsatt. Det är utskottets uppfattning att den internationella uppmärksamheten även bör inriktas på att generellt främja respekten för grundläggande mänskliga rättigheter i de enskilda länder där förtryck pågår.

Det är i denna anda som den svenska regeringen utnyttjar sina möjligheter att i internationella organ påtala brott mot mänskliga rättigheter när de kommer till vår kännedom. Självfallet omfattas även kurderna av denna strävan. Utskottet vill emellertid överlämna åt regeringen att avgöra vilka kanaler och fora den i varje särskilt fall önskar använda. Sverige är därtill inte f. n. medlem av FN:s kommission för mänskliga rättigheter.

Med hänvisning till vad som sålunda anförts avstyrker utskottet yrkande 1 i motion 933.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motion 1981/82:933, yrkande 1,
2. att riksdagen avslår motion 1981/82:933, yrkande 2.

res. (vpk)

Stockholm den 9 november 1982

På utrikesutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Gunnel Jonäng (c), Sture Ericson (s), Ingrid Sundberg (m), Jan Bergqvist (s), Margaretha af Ugglas (m), Maj-Lis Lööw (s), Bengt Silfverstrand (s), Sten Sture Paterson (m), Rune Ångström (fp), Bertil Måbrink (vpk), Lars Hjertén (m), Sören Häggroth (s), Nils Svensson (s) och Pär Granstedt (c).

Reservation

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 2 som börjar med "Även ett sådant" och slutar med "motion 933" bort ha följande lydelse:

Kurdernas situation har inte hittills behandlats i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna. Den kurdiska frågan har över huvud taget inte tagits upp till någon egentlig behandling inom FN. Som skäl härför har anförts att det inte torde finnas någon tillräckligt omfattande internationell opinion för att föra in frågan i FN-arbetet.

Utskottet anser emellertid att det förhållandet att det inom FN-systemet torde saknas förutsättningar för en framgångsrik behandling av den kurdiska frågan inte bör få påverka Sveriges agerande. En sådan princip skulle ju innebära att alla möjligheter att driva en fråga för att påverka opinionen inom FN-systemet skulle vara stängda. Det är ju just för att de kurdiska minoriteternas dåliga villkor i skilda länder inte påtalats och för att regeringarna i dessa länder är motståndare till alla förändringar, som frågan om kurderna måste drivas både i FN och andra internationella fora. Kurdernas sak har varit och är så missgynnad att den inte kan skadas av framstötter i FN, även om misslyckanden inte kan uteslutas. Alla initiativ är till gagn för dem.

Argumentet att Sverige för tillfället inte är medlem av FN:s kommission för mänskliga rättigheter är inte heller särskilt relevant. Om Sverige skulle kunna agera endast under de perioder som ett sådant medlemskap gäller, blir vårt lands möjligheter drastiskt beskurna.

Eftersom utskottet håller med om att de kurdiska minoriteternas villkor förtjänar uppmärksamhet och stöd, är ett svenskt initiativ i FN en foljdriktig åtgärd.

Utskottet delar således den uppfattning som framförs i yrkande 1 i motion 933, nämligen att regeringen bör verka för att kurdernas situation tas upp i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna.

dels att utskottets hemställan i moment 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motion 1981/82:933, yrkande 1, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

